

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 18 – 2/2011.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[[http://www.elore.fi/arkisto/2_11/backa2 .pdf](http://www.elore.fi/arkisto/2_11/backa2.pdf)]

AKTUELLT

FESTA DEI SERPARI. FÄLTARBETE PÅ ORMFESTIVALEN I COCULLO

Sofie Strandén-Backa och Andreas Backa

I början av maj 2011 reste en grupp bestående av 13 folklorister och religionsvetare från Åbo Akademi till Italien med huvudsyftet att ta del av ormfestivalen *Festa dei Serpanti*. Resan gick via Rom där vi utgående från egna val och preferenser tittade på sevärdheter. De klassiska Romsevärdheterna Peterskyrkan, Colosseum, Fontana di Trevi och Forum Romanum besöktes av de flesta av resenärerna, liksom också någon av de många glassbarerna. Vi övernattade en natt i Rom, och åkte sedan med tåg till Sulmona som är huvudort i Abruzzo och som utgjorde vår bas under största delen av resan. Staden har omkring 20 000 invånare, och tack vare den ytterst vänliga och hjälpsamma servicen på det lilla familjeägda hotellet Armando's kändes det som att man kom den italienska vardagen mera in på livet än om vi hade stannat i någon av de större städerna.

Tack vare en av ägarna till hotellet kom vi oss iväg till vår huvuddestination i tillräckligt god tid och utan att behöva fotvandra. Cocullo är en liten bergsby med 285 invånare. Idag är Cocullo främst känt för den folkreligiösa ormfestivalen *Festa dei Serpanti* som äger rum den första torsdagen i maj. Det här är troligen Italiens största folkfestival och enligt uppgift samlas omkring 15 000 människor i den lilla byn för att bevittna evenemanget då statyn med helgonet San Domenico bärs runt i procession i byn. Vad vi inte visste var att polisen stänger av vägarna till Cocullo redan klockan halv åtta på morgonen på grund av den annalkande folkmassan. Tack vare två förbeställda taxibilar och en munvig chaufför, Claudio, tog vi oss utan problem så nära byn man kan komma en dag som denna.

Eftersom vi var framme tidigt på morgonen kunde vi delta i mässan i den lilla kyrkan *Santa Maria delle Grazie* som var himlavalv ifrån katedralerna vi besökte i Rom. Prästen predikade med innerlighet om San Domenico, och den katolska mässan var stämningsfull trots att vi inte förstod mycket av det som sades. Omkring år 1000 levde en benediktinermunk vid namn Domenico di Foligno som enligt traditionen vandrade omkring i Abruzzo och utförde olika underverk. I Cocullo befriade han folket från giftiga ormar som höll på att invadera byn. San Domenico helgonförklarades 1104,

Sofie Strandén-Backa och Andreas Backa: *Festa dei Serpari*

och år 1392 började man bära omkring på en ormtäckt staty av helgonet, en tradition som i allra högsta grad är levande än i dag. San Domenico ansågs också kunna befria folk från olika smärtor, allt från tandvärk till rabies. En skyddsåtgärd var att ringa i en liten klocka i kyrkan genom att dra i klockans kedja med tänderna, en sedvänja vi bevittnade i samband med morgonmässan. Det var många som stod i kö för att få dra i kedjan med tänderna.

Efter mässan när de flesta gått ut till torget, Piazza Madonna delle Grazie, började en hornorkester spela. Dessa musikanter spelade flera gånger under dagen och tågade fram och tillbaka utan att vi riktigt förstod innebörden av deras vandringar. En av de första händelserna under dagen var när en grupp män och kvinnor iklädda pilgrimsdräkter långsamt tågade genom folkmassan med en korsbärare i spetsen och sjöng sånger. En av sångerna som vi hörde flera gånger under dagen handlade om San Domenico. Verser sjöngs av en kvinna och de andra inföll i refrängen. Processionen skulle börja klockan 12, och dagens präglades av väntan och trängsel. Det var svårt att se något eftersom torget var alldeles fullt av folk, och många hade också med sig egna ormar som man fick hålla i.

Processionen började mitt på dagen. Statyn som föreställde San Domenico som vi sett inne i kyrkan bars ut ur kyrkan av flera män. Strax utanför kyrkan stannade hela följet och statyn sänktes varsamt ner på marken. Spänningen bland folkmassan steg och alla försökte få en blick av vad som hände med statyn. Själva statyn syntes inte så bra i det här skedet men runt statyn höjdes och sänktes i snabb takt en massa händer med en eller flera ormar i varje hand. Slutligen lyftes statyn upp högt över bärarnas huvuden samtidigt som publiken ropade sin uppskattning. Ormar krälade i mängder runt statyn, på axlar, runt halsen och vid fötterna. Följet, bestående av bland annat fanbärarna från närliggande byar, kyrkans män och kvinnor, började paradera över torget längs med en gata. Med jämna mellanrum ramlade ormar från statyn ner på marken, ibland som klumpar av två eller flera ormar invirade i varandra. En kort stund senare återvände följet samma väg de kommit och fortsatte rakt över torget till en gata invid kyrkan. På så sätt fortsatte följet längs med gatorna i Cocullo. Under ormfestivalen finns även inslag av folklig spådomskonst – utifrån hur ormarna ringlar sig på statyn av San Domenico skall man enligt den lokala traditionen kunna förutspå om det kommande året skall bli lyckligt. Dagen i Cocullo var intensiv och berikande, och det var ett trött gäng som äntrade lokaltåget tillbaka till Sulmona.

Resan föregicks av en kurs om ormen i kulturhistorien med inbjudna gästföreläsare, en kurs som också fick mycken positiv feedback. Kursen examinerades genom uppsatser, som nu omarbetas till artiklar för en antologi om föreställningar om ormen både när och fjärran. Resan har i sin tur resulterat i fältdagböcker om att vara på resa i Italien 2011 och om ormfestivalen i synnerhet samt en stor mängd fotografier till Kulturvetenskapliga arkivet vid Åbo Akademi.

Sofie Strandén-Backa är forskare vid Svenska litteratursällskapet i Finland och vid Åbo Akademi.

Andreas Backa är arkivbiträde vid Kulturvetenskapliga arkivet vid Åbo Akademi.